בסתמא דלא משתעבדא ליה מאי טעמא מטלטלי נינהו [א]ומטלטלי לבע"ח לא משתעבדי ואע"ג דכתב ליה מגלימא דעל כתפיה הני מילי דאיתנהו בעינייהו אבל ליתנהו בעינייהו לא אלא [ב]אפילו עשאו אפותיקי נמי לא מאי טעמא כדרבא [א]דאמר רבא [ג]עשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גובה ממנו [ד]שורו וחמורו אפותיקי [ב]ומכרו אין בעל חוב גובה הימנו מאי טעמא האי אית ליה קלא והא לית ליה קלא וליחוש דלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי דאמר רבה [ג]אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי [ה]קני מקרקעי [ו]קני מטלטלי ואמר רב חסדא [ד]והוא דכתב ליה דלא כאסמכתא ודלא כטופסא דשטרי הכא במאי עסקינן כגון שלקח ומכר לאלתר וליחוש דילמא [ז]דאיקני [ה]הוא שמעת מינה [ו]דאיקני קנה ומכר קנה והוריש לא משתעבד לא צריכא דקאמרי עדים ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם והאמר רב פפא אע"ג דאמור רבנן המוכר שדה לחבירו שלא באחריות ובא בע"ח וטרפה אינו חוזר עליו נמצאת שאינה שלו חוזר עליו הכא במאי עסקינן במכיר בה שהיא בת חמורו ורב זביד אמר [ח]אפילו נמצאת שאינה שלו אינו חוזר עליו דא"ל להכי זביני לך שלא באחריות גופא אמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל [ז]המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו היכי דמי

אי

כסתמא. שלא ייחד לו פרה וטלית בפירוש דלא משתעבדא ליה לבע"ח הך פרה וטלית: **לא משתעבדי.** דלית להו קלא ולא יזהרו לקוחות דאי משתעבדי אין לך אדם שלוקח עוד מטלטלין מחבירו דלמא טרפי להו מיניה: **אלא אפילו עשאן אפותיקי.** להך פרה וטלית שיחדן לו לגבות חובו משם אם לא יפרענו עד זמן פלוני: **אפותיקי.** פה תהא קאי: **עשה.** לוה עבדו אפותיקי לבעל חובו ומכרו אחרי כן הלוה לאיש אחר: **אית ליה קלא.** אפסידו לקוחות אנפשייהו: **והא לית ליה קלא.** פרה וטלית ולא ידעו הלקוחות להזהר והלכך מעיד לו עליה דאין מעמידה בפני בעל חובו: ומקשינן ואכתי בפרה וטלית אמאי מעיד **וניחוש דלמא אקני ליה האי מוכר מטלטלי אגב מקרקעי.** לבעל חובו להשתעבד לו לגבות חובו מהן אם לא יפרענו בזמנו וחזר ומכרם וכי מעיד ללוקח שהן שלו נוגע בעדות הוא מפני שמעמידן בפני בעל חובו. והכי אשכחנא דכה"ג משתעבדי מטלטלי לבעל חוב דאמר רבה כו' וגבי מטלטלי מן הלקוחות דנכסים שאין להם אחריות כגון מטלטלין נקנין עם נכסים שיש להן אחריות לענין מתנה בכסף בשטר ובחזקה והוא הדין לענין שעבוד דמיגו דחייל שעבוד אמקרקעי חייל נמי אמטלטלי אבל אקני ליה מטלטלי גרידי בסודר להשתעבד לו לכשיגיע זמנו אם לא יפרענו יגבה מהם לא קני ואפילו בלשון מתנה דכל דאי לא קני דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניא בפרק איזהו נשך (ב"מ דף סו:): **ואמר רב חסדא והוא דכתב ליה.** בשטר השעבוד דלגמרי משעבד להו למטלטלי בהדי מקרקעי: **דלא כאסמכתא כו'.** דכיון דאין זו מכירה גמורה ולא מתנה ולא משכון אלא שעבוד בעלמא ודמי לאסמכתא דקאמר ליה אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה מכאן הלכך צריך לכתוב בו לאלומי שטריה דלא כאסמכתא דאסמכתא לא קניא: **טופסי דשטרי.** הוא שטר העשוי להעתיק ממנו שטרות ולא נכתב לגבות בו ואין בו ממש: **הכא במאי עסקינן.** דמאי מעיד כגון שקנה הך פרה וטלית ומיד מכרה בפנינו דודאי לא לוה בינתים ולא שעבדם למלוה: **וניחוש דלמא דאיקני אמר ליה.** כלומר אכתי איכא למיחש דאקני ליה להך פרה וטלית למלוה אגב מקרקעי והיכי דמי כגון דמקמי הכי כשלוה כתב למלוה בשטר משעבדנא לך אגב מקרקעי כל נכסי דקנאי ודעתיד אנא למיקני וכשלקח הפרה והטלית אחרי כן נשתעבדו לו מיד ואכתי אמאי מעיד אלא מדלא חיישת להכי איכא למשמע דמי שכותב כן דאקני האומר לחבירו נכסים שאני עתיד לקנות אני מוכר לך או משעבד לך ואחר כן קנה ומכר לאחרים או כתב לו דאיקני והוא קנה אחרי כן ומת והוריש לבניו לא משתעבד להאי שכתב לו דאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו אע"פ שעתיד לבא ובעיא היא לקמן בפרק מי שמת (קנז.) ולא איפשיטא ומשמע מהכא דלא משתעבד: **לא צריכא.** הא דקאמרי מעיד ולא חיישינן לדלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי כגון דקאמרי עדים ידענא ביה כו' והלכך לא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי שהרי לא היו לו מקרקעי והלכך מעיד דכיון שמכר לו הך פרה וטלית בלא אחריות וגם אין מעמידה בפני בעל חובו לאו נוגע בעדותו הוא כלל והשתא מתוקמא אפילו בלא לקח ומכר לאלתר. והא דלא קאמר אלא לא צריכא משום דאמורא לא תירץ הכי לעיל אלא סתם הגמרא תירץ כן ו)[ושיטה זו נוהגת ברוב המקומות]. ופירש ר"ח ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם צריכי לאסהודי הכי זה האיש לא נתפרש ממנו מעודו ועד היום וברי לנו במה שקנה וכי לא קנה קרקע מעולם לא במתנה ולא בקניה כגון הא דגרסינן בהאשה רבה ביבמות (דף פח.) נשאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה אמר רב לא שנו אלא שנשאת כו' ומסקינן בה לא צריכא דאתו תרי ואמרי אנן הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא ואתון לא ידעיתון ליה כו': **נמצאת שאינה שלו.** שהעידו עדים שגזלה המוכר ומכרה לו ובא בעל השדה ונטלה ממנו חוזר לוקח על המוכר ולא הויא מכירה כלל דבשלמא היכא דטרפה בעל חוב הויא מכירה דעביד איניש דזבין ארעא ליומיה בשביל פירות יום אחד כדאמרינן בבבא מציעא (דף יד.) ופירות שאכל שלו הן כדאמר שמואל בפרק שנים אוחזין בטלית (שם דף טו.) בעל חוב גובה את השבח שבח אין פירי לא אבל לוקח מגזלן אמר התם (דף יד:) המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו אמר שמואל מעות יש לו שבח אין לו ללוקח אלא הדרא ארעא והדרי פירי וכל השבח והלכך כיון דלא מרויח מידי לאו מכר הוא כלל. והכא נמי גבי פרה וטלית אמאי מעיד הא איכא למימר דנוגע בעדותו הוא דניחא ליה למוכר דתיקו ביד לוקח דאי מפיק ליה מיניה מערער בעדים שמעידין שהיא של מערער הרי נמצא שאינה שלו של מוכר אלא גזלה מהאי מערער ומכרה לזה ויחזור לוקח עליו דמוכר ואף על גב דשלא באחריות מכר: **ומשני במכיר בה.** הלוקח ומודה בפני עדים שהפרה זו בת פרתו של מוכר היא ולא גזלה מעולם וכן הטלית נארג בביתו והודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואידך מערער בעי לאפוקה מיניה בעדי שקרים או טועים בין בהמת המערער לבהמת המוכר דהשתא לא הדר לוקח עליה דמוכר כיון דמודה דשלו היתה והלכך מעיד לו מוכר לפסול עדיו של מערער דלאו נוגע בעדותו הוא. והא דנקט חמורו ולא בת פרתו משום דלקמן (מה.) אמרינן הכי: **ורב זביד אמר.** אף על גב דאינו מכיר בה שהיא בת חמורו מעיד לו עליה דאפילו ודאי גזלה אינו חוזר עליו דאמר ליה להכי זביני לך כו':

אי

עשה עבדו אפותיקי ומכרו כו'. אפילו אי סבר רבא דעבדי כמקרקעי דמי נקט אפותיקי לאשמועינן בין בשטר בין בעל פה: **שורו** אפותיקי ומכרו כו'. הא דלא חשיב מכר כהדי הקדש דמפקיע מידי שעבוד משום דהקדש מפקיע אפי' אקני ליה מטלטלין אגב מקרקעי מה שאין כן במכר ו): **והוא** דכתב דלא כאסמכתא. מספקא לן אי במטלטלי אגב מקרקעי דוקא או אפילו במקרקעי לחודיה: **כגון** שלקח ומכר לאלתר. הוה מצי למיפרך א"ה אפי' בית ושדה נמי אלא מגופה פריך: **דלא** הוה ליה ארעא מעולם. מכאן תשובה לאומרים דמה שנהגו לכתוב בהרשאות ונתתי לו ארבע אמות בחצרי אע"ג דלית ליה קרקע משום דאין לך אדם שאין לו ארבע אמות בארץ ישראל דקרקע אינה נגזלת אי נמי דאין לך אדם שאין לו ד' אמות לקברו (א) דהכא משמע דאפשר שאין לו קרקע וכן משמע בפ' שלישי דקדושין (דף ס: ע"ש) הרי את מקודשת לי *על מנת שיש לי קרקע משמע דאפשר שאין לו ודוחק להעמיד בגר שאין לו חלק בארץ ועוד דא"כ לא יעשה אדם שני שטרי הקנאה שהראשון קנה ארבע אמותיו ונראה לר"ת דהיינו טעמא כיון שמודה שיש לו קרקע וחוב הוא לו שהרי על ידי קרקע מקנה לחבירו אפילו יש כמה עדים שמכחישים אותו הרי הודאת בעל דין כמאה עדים ולא חיישינן למיחזי כשיקרא כדאשכחנא (לקמן דף קמט.) גבי איסור גיורא דנפק אודיתא מבי איסור ואף על גב שהיה איסור משקר*) הקשה מהר"ר חזקיהו דמכל מקום ניחוש הכא דלמא אקני ליה מטלטלין אגב קרקע והודה שיש לו מקרקע אע"פ שלא היה לו מעולם ונראה דכולי האי לא חיישינן שמא שיקרו להודות ונראה לו דבזמן הזה שרגילים לכתוב והקניתי לו ארבע אמות בחצירי א"כ מילתא דשכיחא היא וא"כ מכר לו פרה וטלית אין מעיד לו עליה אע"ג דאיכא עדים דלא היה ליה ארעא מעולם:

אי

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פי"ח מהל' מלוה הל' ג סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף א:
קמג ב מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ג:
קמד ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה [וברב אלפס עוד כתובות פ"י דף קיח.]:
קמה ד מיי' שם הל' ה' טוש"ע שם סעיף ג:
קמו ה ו מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קיב סעיף א:
קמז ז מיי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קיב סעיף א:
קמח ח מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' ח סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכה סעיף ה:
קמט ט מיי' פט"ו מהל' עדות הל' ג סמג לאוין קט טוש"ע ח"מ סי' לז סעיף טו:

◆

רבינו גרשום

אבל פרה וטלית דודאי אם מכר לו א) מצי להעיד לו דלא מיבעיא בסתמא היכא דיש לו מטלטלין סתם דלא שיעבדן לבעל חובו אותה פרה וטלית דודאי אם מכרו לאחר לא משעבדינן ליה דמטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי. אלא אפי' היכא דעשאו אפותיקי לפרה וטלית לבעל חובו לא משתעבד ליה כדרבא וכו'. האי עבד אם נעשה אפותיקי לבעל חובו אית ליה קלא ולא איבעי ליה לזבוניה משה"ה בעל חוב גובה הימנו ואינו מעיד לו מפני שמעמידו בפני בעל חובו אבל פרה וטלית לית ליה קלא ולא הוה ליה לאסוקי אדעתיה ולא מידי ומשה"ה אין גובה מהן ולהכי מצי מעיד דאין מעמיד בפני בעל חובו ולאו נוגע בעדות הוא: ומקשי' בפרה וטלית אמאי מעיד וניחוש דלמא אקנה לו לבעל חובו מטלטלי אגב מקרקעי שיהיו משועבדים לו וכי האי גוונא משתעבדי ללוקח וחזר ומכרן וכי מעיד ללוקח שהן שלו נוגע בעדות הוא מפני שמעמי' בפני בעל חובו. ומנא לן דמשתעבדי לבעל חוב דאמר רבא אקני ליה וכו' ואמר רב חסדא והוא דכתב ליה כשהקנה לו אגב קרקע דלא כאסמכתא כלומר שלא בתנאי כותבן לו ולא כטופסי דשטרא כלומר לא כמו שמוצא שטר ומעתיקו דאין אדם יכול לגבות באותו טופס אלא כחומר כל השטרות שהן עיקר וכיון דכתב ליה הכי משתעבדי ליה ובדין הוא דלא מצי מעיד דנוגע הוא דמעמידן בפני בעל חוב. הכא במאי עסקינן דמצי מעיד לו כגון שלקחן בפנינו ומכר לאלתר דלא משעבדין לבעל חובו ולהכי מעיד: ומקשי' וניחוש דלמא הכי כתב ליה בשטר לבעל חובו דקנאי ודאיקני דמשמע כל מה שאני עתיד לקנות יהא משועבד לך ואכתי אמאי מצי מעיד אפי' כשלקח בפנינו מדלא חיישי' להכי ומצי מעיד שמעת מינה להיכא דכתב לבעל חובו דאיקני יהא משועבד לך

א) נראה דצ"ל אם מכר לו שלא באחריות מצי להעיד וכו'.

מסורת הש"ס

א) ב"ק יא: ידף נג: [גיטין מא.], ב) [עי' תוס' כתובות מט: בד"ה הוא ולפנינו], ג) גי' רש"ל גובה [וכ"ה הגי' בח"מ כפ"ח מהל' מלוה הל' ג'], ד) ב"מ א"ל, ה) לקמן קנז., ו) גי' רש"ל, ז) [ועי' תוס' גיטין מ: ד"ה הקדש ותוס' ערכין כג: ד"ה משום], ח) [וע"ע תוס' ב"ק קד: ד"ה אגב ותוס' כתובות נד: ד"ה אע"פ שם ולכה].

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דלא כו' ע"מ שיש לי קרקע. שם איתא ע"מ שיש לי בית כור עפר ואם כן הודא לכאורה זו:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דלא הוה וכו' דהכא משמע. נ"ב עיין פרק מי שמת דף קנו ע"ב:

◆

רבינו גרשום (המשך)

וקנה ומכר או הוריש לא משתעבד לבעל חוב. מהכא ליכא למישמע דאיקני אי משתעבד או לא והכא א"כ אמאי מצי מעיד לא צריכא משום דקאמרי עדים ידענא ביה בפלוני בהאי לוה דלא הויא ליה קרקע מעולם וליכא למיחש דמטלטלי אגב מקרקעי הקנה לו משה"ה מעיד דאין מעמיד בפניו: ומקשי והיכי מצי למימר רבין בר שמואל לעיל דמשה"ה מצי מעיד גבי פרה וטלית דכיון שלא באחריות מכר לו לאו לאוקמי קמיה בעל חובו קא בעי וכדמתרצינן והאמר רב פפא אע"ג דאמור רבנן וכו' נמצאת שאינה שלו. דאסהידי עדים שגזלה ומכרה לו ובא בעל השדה ונטלה ממנו חוזר הלוקח עליו על המוכר והכא נמי אמאי מצי מעיד הא איכא למיחש דלמא גזלה ולהכי מעיד לו דלמא כי היכי דלא מפיק לה המערער מידו דאי מפיק לה הואיל ונמצאת שאינה שלו דגזלה חוזר עליו הלוקח ואיכא למיחש שמא נוגע בעדות הוא דגזלה ואמאי מעיד: הכא במאי עסקינן דמצי להעיד במכיר בה הלוקח שאותה פרה בת חמורו כלומר שבת פרתו היא ולא גזלה והכא נמי גבי טלית דמכיר זה דשלו היא ומשום הכי מצי מעיד דלאו נוגע בעדותו משום הכי נקט הכא בת חמורו ולא בת פרתו אגב דאיצטריך לן לקמן למימר בת חמורו קאמר נמי הכא ולא משום דוקא: דאמר ליה להכי זביני לך שלא באחריות. דלא תהדר עלי ולא נוגע בעדות הוא: